

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK DUYARLILIKLARI¹

Ceyhun GÖL^{2,3}, Hatice SAYMALI³, Gülcihan KARACA³

Öz

Amaç: Bu araştırma; üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik duyarlılıkları ile tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Tanımlayıcı tipteki çalışma, 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Mühendisliği, İşletme ve Hemşirelik Bölümleri birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinden seçilen 180 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında; araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile çevreye yönelik bilgi ve duyarlılıkları ile tutum ve davranışlarını belirleyici nitelikte toplam 28 soru içeren bir anket formu kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmaya katılan öğrencilerin %62'si eğitimleri sırasında çevre konusunda yeterli eğitim almadıklarını ve %84'ü okullarda çevre konusunu içeren dersler verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, Dünya'daki en önemli ilk üç çevre sorununu hava kirliliği (%90), ormanların tahribatı (%84), küresel iklim değişikliği (%81) olarak belirtmiştir. Türkiye için en önemli ilk üç çevre sorunu ise ormanların tahribatı, küresel iklim değişikliği ve çölleşme olarak ifade edilmiştir. Öğrencilerin, %25'i çevre koruma konusunda bireysel olarak bir şey yapabileceklerine inanmamaktadır. **Sonuç:** Üniversite öğrencilerinin eğitimlerinde temel mesleki konularına bağlı olarak çevreye yönelik farklı düzeylerde eğitim aldıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin genel olarak çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutum ve davranışlarının istenen düzeyde olmadığı görülmektedir. Öğrencilere, mesleki bilgiler yanında çevre konulu bilgi ve derslerin verilmesi, bu konuda bireysel ve toplumsal bilinçlenme ve farkındalık yaratılmasında olumlu sonuçlar verecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, üniversite öğrencisi, duyarlılık, farkındalık

¹ Bu bildirinin bir bölümü, 10-12 Eylül 2014 tarih ve Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde düzenlenen Havza Yönetimi Sempozyumu'nda sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar: drceyhungol@gmail.com

³ Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, Çankırı

ENVIRONMENTAL AWARENESS OF UNIVERSITY STUDENTS

Ceyhun GÖL, Hatice SAYMALI, Gülcihan KARACA

Abstract

Objective: This research was conducted to determine university students the sensitivity of their attitudes and behavior towards the environment. **Methods:** This descriptive study was carried out with 180 students of Çankırı Karatekin University, Department of Forest Engineering, Department of Nursing and Department of Business Administration in the academic year of 2012-2013. While collecting data; forms with the total of 28 questionnaires determining students' socio-demographic characteristics, attitudes and behavior with awareness of environment and prepared by the researchers by reviewing the literature had been used. **Results:** 62% of students surveyed emphasized that they had insufficient education environment during their school life and expressed the need to be taught with the environmental issues in 84% of schools. The most important environmental problems for the students in the first three ranked as World air pollution (90%), the destruction of forests (84%), and climate change (81%) unless otherwise stated. The first three of the most important environmental problems for Turkey are expressed as forest destruction global climate change and desertification. 25% of students do not believe they can do something about environmental protection individually. 30% of the students were determined to avoid using substances that damage the ozone layer, 35.5% of the students to separate garbage and only 11.6% of them to try to use recycled products. **Conclusion:** University students have been determined to not have enough environmental education, and don't have awareness of environment and environmental issues desired level of attitudes and behaviors. Environmental education in order to develop positive attitudes and behaviors towards the environment should be planned for the students. Giving information about the environment and professional knowledge during training courses in will give positive results for increasing students' awareness as well.

Keywords: Environmental, university student, sensitivity, awareness, education

Giriş

Çevre, bireyin ve toplumun fiziksel, biyolojik, sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel yaşamını etkileyen tüm etmenler olarak tanımlanabilir. İnsan-doğa arasındaki ilişkinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ekolojik dengenin bozulması olgusu çeşitli çevre sorunlarına neden olmaktadır (Okuroğlu, 2012). Ekolojik sorunlar insanoğlunun artan nüfusla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla doğal kaynakları aşırı ve yanlış kullanımı sonucu ortaya çıkmaktadır. Dengesiz ve yetersiz beslenme, kirlilik, salgın hastalık ve su yetersizliği doğrudan insan yaşamını etkileyen en önemli çevresel sorunlardır. Bunun dışında iklim değişikliği, doğal alanların kaybı, erozyon, kuraklık ve diğer doğal afetler ise küresel ekolojik sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Şenyurt vd. 2011). Ekolojik sorunlar, insan davranışından kaynaklanmakta buna karşılık bilinçsiz insan ve toplumlar kendilerini doğrudan etkilemediğini düşündükleri çevre sorunlarına karşı duyarsız kalmaktadırlar (Özmen vd. 2005).

Doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı, aşırı tüketim, endüstriyel gelişmeler, kentleşme, doğal alanların tahribi, çevresel duyarsızlık ve uluslararası anlaşmazlıklar nedeni ile çevre sorunları küresel düzeyde tehlikeli boyutlara ulaşmıştır (Algül, 2004; Özmen vd. 2005). Görülen tehlike üzerine ülkeler bu durumun çözüm yollarını düşünüp tartışmaya başlamışlardır. Özellikle son yıllarda etkisi önemli düzeyde hissedilen küresel iklim değişikliği, kuraklık, çölleşme, erozyon ve sel afetleri konusunda ulusal ve uluslararası birçok anlaşmalar ve önlemler alınmaya başlamıştır. Kısa vadede acil eylem planları hazırlanırken, uzun vadede çözümün en kolay yolunun çevre eğitimi programları ile çevre bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesinden geçtiği bilinmektedir (Erol ve Gezer, 2006). Bu amaç doğrultusunda, eğitimin her aşamasında çevre konusu ele alınarak bireylerin ve toplumların istenen bilinç düzeyine ulaşmasını sağlamak en önemli çözüm yoldur. Barbas vd. (2009) çalışmalarında öğrencilere doğa belgeselleri izlettirmenin çevre duyarlılıklarını olumlu yönde etkilediğini belirlemiştir.

Bireylerin çevre bilinç ve duyarlılığının artırılması, toplumların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamalarını sağlayacaktır. Bu da ancak yeterli bilinç ve farkındalığa sahip bireyleri yetiştirmek amacı ile verilecek çevre eğitimi ile mümkün olacaktır (Ceritli, 1996; Kavruk, 2002).

Çevre bilincine sahip bireylerin yetiştirilebilmesi amacıyla çevre ile ilgili konularda aktif katılım sağlayıcı ve doğa tahribatına karşı tepki gösterebilen

bireyleri yetiştiren bir eğitim sistemi geliştirilmelidir. Birbirine saygılı ve insancıl değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesine önem verilmelidir. Böylece ekosistemin tüm öğelerinin tam ve doğru olarak bilinmesi ve çevreye sahip çıkılması sağlanabilir (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003). Bireylerden başlayarak toplumsal bilincin sağlanması ancak eğitim ile olabilecektir. Bunun için öğretim sistemi içerisinde tüm branşlarda çevre konusuna yeterli yer ayrılması gerekmektedir.

Bu çalışma ile de Çankırı Karatekin Üniversitesi sağlık, fen ve sosyal bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin eğitim süreçlerinde, çevreye yönelik konulara ne kadar yer verildiğini ve öğrencilerin çevreye yönelik duyarlılıkları ile tutum ve davranışlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçların, çevreye ve çevre sorunlarına yönelik bireysel ve toplumsal bilinçlenme amaçlı yapılacak eğitim çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Materyal ve Yöntem

Araştırma Deseni, Evren ve Örneklem

Araştırma, Çankırı Karatekin Üniversitesi (ÇKÜ) Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü (HB) (sağlık), Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü (OMB) (fen) ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü (İB)'nde (sosyal), 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik duyarlılıkları ile tutum ve davranışlarını saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Bunun için, öğrencilerin üniversite eğitim süreçlerinde çevreye yönelik konulara ne kadar yer verildiğini ve verilen eğitimin öğrencilerin çevreye yönelik duyarlılıkları ile tutum ve davranışları üzerindeki etkisini açık olarak ortaya koyabilmek amacıyla üniversite eğitimine yeni başlamış birinci sınıf ve üniversite eğitimini tamamlamak üzere olan dördüncü sınıf öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma, Şubat- Mayıs 2013 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evreni HB, OMB ve İB birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrenci sayısı olan toplam 414 kişidir.

Örneklem büyüklüğü (n) (Aksayan vd. 2004; Özden vd. 2012)

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q \cdot Z \alpha''}{(N - 1) \cdot d^2} =$$

F 1.

Yapılan hesaplama göre; %95 güven aralığında ($\alpha= 0.05$), $d= 0.05$ her üç bölümde evren olarak seçilen birinci ve dördüncü sınıf toplam 414 adet öğrenciden en az 104 kişi (F.1) ile anket yapılması gerekmektedir. Yürütülen bu araştırmada ise 180 kişi ile görüşülmüş ve örneklem büyüklüğünün üzerine çıkmıştır. Araştırmaya dahil edilecek öğrencilerin belirlenmesinde basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Her bir bölüm (HB, OMB ve İB) öğrencilerinden sözlü onamları alınan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden toplam 180 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. HB, OMB ve İB bölümlerinin birinci sınıfına kayıtlı öğrenci listelerinden kura yöntemi ile seçilen 15 erkek ve 15 kız öğrenci ile aynı şekilde dördüncü sınıflarına kayıtlı 15 erkek ve 15 kız öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Böylece her bir bölümde 60 öğrenci ile anket çalışması yürütülmüştür. Yalnızca HB dördüncü sınıfında, erkek öğrenci sayısı yetersiz olduğu için 20 kadın ve 10 erkek öğrenci ankete katılmıştır. Veri toplama aşamasında, araştırmacılar tarafından ilgili literatür (Wong, 2003; Tuncer vd. 2005; Özden, 2008; Gülgün vd. 2008; Selvam ve Nazar, 2011; Ullah vd. 2013; Astalin, 2011) incelenerek toplam 28 soru içeren bir anket formu kullanılmıştır. Anket öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile çevreye yönelik duyarlılıkları ile tutum ve davranışlarını belirleyici nitelikte hazırlanmıştır. Verilerin toplanması için öncelikle ilgili okullardan gerekli yazılı başvuru ile yasal izinler alınmıştır. Veriler; öğrencilerin herhangi bir ders saatinde ilgili öğretim üyesinin sözlü izinleri alınarak ve öğrencilerle yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Veriler, SPSS® 20.0 (IBM corporation software) programında yüzdeler ve ki-kare önemlilik testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma, yapıldığı üniversite, tarih, amaca uygun olarak kullanılan veri toplama formu ve öğrencilerin verdiği yanıtlar ile sınırlıdır. Bu nedenle sonuçlar, tüm üniversite öğrencilerini genellemeyecektir.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin, bölüm, sınıf ve cinsiyet bakımından dağılımlarının eşit olmasına dikkat edilmiştir. Öğrencilerin %47.2'si erkek ve %52.7'si kadındır. Öğrencilerin yaş dağılımı 18-24 yaş arasında değişmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%62) eğitim süreçlerinde çevre konusunda yeterli eğitim almadığını ifade etmiştir. Çevre konusunda eğitim alma durumları bölümlere göre incelendiğinde ise yeterli eğitim aldıklarını ifade edenlerin oranı OMB öğrencilerinde %55, HB öğrencilerinde %33.3 ve İB öğrencilerin de ise %23.3'tür. Bölümler arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve farkın OM öğrencilerinin eğitim süreçlerinde İB ve

HB öğrencilerine göre daha fazla çevre konulu eğitim aldıklarını ifade etmelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir ($p = 0.000$) (Tablo 1).

Çevre konusunda yeterli eğitim aldığını düşünme durumu sınıflar bazında incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, çevre konusunda aldıkları eğitimi yeterli bulanların oranı dördüncü sınıf öğrencilerinde %42.2, birinci sınıf öğrencilerinde ise %32.2 olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca; öğrencilerin büyük çoğunluğu (%84) okullarda çevre konusunda daha fazla eğitim verilmesi ve %42.2'si de konu hakkında zorunlu derslerin olması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 1. Ankete katılan öğrencilerin çevre konusunda aldıkları eğitimi yeterli bulma durumu ve istatistiksel analiz sonuçları

Bölüm	Yeterli Eğitim Alma				Toplam		İstatistiksel Analiz
	Evet		Hayır				
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	
OMB	33	55	27	45	60	100	$\chi^2 = 25.381$ SD = 4 p = 0.000
HB	20	33.3	40	66.7	60	100	
İB	14	23.3	46	76.7	60	100	

Not: Orman mühendisliği bölümü-OMB; Hemşirelik bölümü-HB; İşletme bölümü-İB

Öğrencilerin %80'i ulusal veya uluslararası ölçekte bir çevre konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu adını bildiğini belirtmiştir. Ancak ankete katılanların %46'sı devlet örgütlenmesi içerisinde temel görevi çevresel faaliyetler olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve onun çevresel görevlerinin neler olduğu hakkında fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, öğrencilerin %2'sinin ulusal düzeyde kadın sığınma evi olarak faaliyet gösteren Mor Çatı'yı bir çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşu olarak ifade etmiş olması da çarpıcı bir bulgudur.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilere Dünya'da en önemli çevre sorunlarının dağılımı sorulduğunda, belirttikleri ilk üç sorun hava kirliliği (%90), ormanların tahribatı (%84) ve küresel iklim değişikliği (%81) olarak ortaya çıkmıştır. Bölümler arasındaki fark incelendiğinde ise her üç bölümdeki öğrencilerin de benzer sorunları aynı sıralamada gösterdikleri belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin küresel düzeyde en önemli buldukları çevre sorunları ve istatistiksel analiz sonuçları

Bölümler	Dünya’da Çevre Sorunları							
	Hava Kirliliği		Ormanların Tahribatı		Küresel İklim Değişikliği		Çölleşme	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)
OMB	59	98.3	56	93.3	55	91.7	-	-
HB	47	78.3	45	75.0	40	66.7	-	-
İB	56	93.3	50	83.3	50	83.3	-	-
	$\chi^2 = 15.319$		$\chi^2 = 8.160$		$\chi^2 = 12.868$			
	SD = 4		SD = 6		SD = 4		-	
	p = 0.004		p = 0.227		p = 0.012			

Öğrencilere göre Türkiye’nin en önemli çevre sorunları dağılımı incelendiğinde ise; %12.3’ü “Türkiye’de çevre sorunu olmadığını” ifade etmiştir. Çevre sorunu olduğunu belirtenlerinde de %36’sı ormanların tahribatını, %32’si küresel iklim değişikliğini ve %18’i de çölleşmeyi en önemli üç çevre sorunu olarak ifade etmiştir (Tablo 3).

Bölümler bazında incelendiğinde ise OMB öğrencileri ormanların tahribatını ilk sırada, çölleşmeyi ikinci sırada ve küresel iklim değişikliğini üçüncü sırada belirtirken HB ve İB öğrencileri de orman tahribatını ve küresel iklim değişikliğini ilk sırada, çölleşmeyi ikinci sırada ve hava kirliliğini üçüncü sırada belirtmiştir. Aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p = 0.004$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Türkiye’de en önemli buldukları çevre sorunları ve istatistiksel analiz sonuçları

Bölümler	Türkiye’de Çevre Sorunları							
	Hava Kirliliği		Ormanların Tahribatı		Küresel İklim Değişikliği		Çölleşme	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)
OMB	3	5.0	22	36.7	17	28.3	18	30
HB	5	8.3	22	36.7	22	36.7	11	18.3
İB	15	25.0	21	35.0	19	31.7	5	8.3
	$\chi^2=18.939$							
	SD= 6							
	p= 0.004							

Sınıflar bazında incelendiğinde de, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmakla birlikte birinci sınıf öğrencileri ormanların tahribatını ilk sırada belirtirken dördüncü sınıf öğrencileri ise küresel iklim değişikliğini ilk sırada belirtmişlerdir. Üniversite eğitimini aldıkları il (Çankırı) bazında belirttikleri en önemli ilk üç çevre sorunu ise; hava kirliliği (%50.6), su kirliliği (%36.1) ve gürültü kirliliği (%9.4)'dir.

Öğrencilerin çevreye duyarlılık konusunda bireysel önlem alma durumları değerlendirildiğinde, %25'i "Çevre koruma konusunda bireysel olarak bir şey yapabileceğine inanmadığını" ifade ederken, %70'nin "Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını kullanmama", %64.5'inin "Çöpleri atarken sınıflandırma" ve %88.4'ünün ise "Geri dönüşümlü ürün kullanma" konularında dikkat etmedikleri belirlenmiştir.

Araştırma grubunun %91'i su tasarrufu yaptığını ifade etmiştir. Öğrencilerin okudukları bölümlere göre bireysel önlem alma durumları incelendiğinde OMB öğrencilerinin çöpleri atarken sınıflandırmaya HB ve İB öğrencilerine göre daha az dikkat ettiği belirlenmiş ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p=0.001$). Ancak, diğer alınan önlemler açısından grupların benzer özellikler gösterdiği belirlenmiştir ($p\geq 0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin okudukları bölümlere göre çevreye duyarlılık konusunda bireysel önlem alma durumları ve istatistiksel analiz sonuçları

Çevreye duyarlılık konusunda bireysel önlemler		Bölümler						χ^2	p
		OMB		HB		İB			
		N	(%)	N	(%)	N	(%)		
Çöpleri atarken sınıflandırır mısınız?	Evet	6	10	19	32	16	27	17.71	0.001
	Hayır	54	90	41	68	44	73		
Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını kullanmamaya dikkat eder misiniz?	Evet	19	32	16	27	13	22	8.60	0.072
	Hayır	41	68	44	73	47	78		
Naylon poşet yerine organik ürünlerin kullanılması gerekliliği konusunda alışveriş yaptığınız yeri uyarır mısınız?	Evet	14	23	19	32	20	33	1.76	0.779
	Hayır	46	77	41	68	40	67		

Öğrencilerin bireysel önlem alma durumları, devam ettikleri sınıflarına göre incelendiğinde de, istatistiksel olarak fark olmamakla beraber birinci sınıf öğrencilerinin çöpleri atarken sınıflandırmaya (%25.6) ve dördüncü sınıf öğrencilerinin de geri dönüşümlü ürünler (%48.9) kullanmaya daha fazla dikkat ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin %90'ı Türkiye'de çevre ve doğa korumaya gerekli önemin verilmediğini, %84'ü toplumsal düzeyde çevre bilincinin geliştirilmesi için medyada çevre ile ilgili haberlere daha fazla yer verilmesi ve okullarda çevre korumaya yönelik eğitimler verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tartışma

Yükseköğrenim gören öğrencilerin, çevreye yönelik duyarlılıklarını, tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, öğrencilerin büyük bir bölümünün çevre konusunda yeterli eğitim ve bilgi almadığı belirlenmiştir. OMB ve HB öğrencileri arasında çevre hakkında aldıkları eğitimi yeterli bulanların oranı, İB öğrencilerine göre daha yüksektir. Bu bulgu, üniversitelerin farklı bölümlerinde çevre konularına aynı düzeyde ağırlık verilmediğini, fen ve sağlık bilimlerinde çevre konusuna göreceli olarak biraz daha fazla yer verildiği göstermektedir. Yazıcı ve Babalık (2016) tarafından üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalıklarının belirlemek amacıyla yapılan çalışmada da, bu çalışma bulgusuna paralel şekilde fen ve sağlık bilimleri öğrencilerinin çevresel içerikli daha fazla ders aldıkları belirtilmiştir. Ayrıca; öğrencilerin %84'ü okullarda çevre konusunu içeren dersler verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından, çevre konulu derslerin desteklendiği ve verilmesi gerektiği düşüncesinin öne çıktığını göstermektedir. Erdal vd. (2013)'de yaptıkları çalışmada benzer bir sonuç elde etmişler ve öğrencilerin yaklaşık %65'inin üniversitelerde çevre dersinin zorunlu bir ders olarak okutulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Özmen vd. (2005) çalışmalarında da öğrencilerin %92'sini ilköğretimde, %71'inin lisede, %44'nün da üniversitede çevre ile ilgili bir dersin gerekli olduğunu bildirdiğini belirtmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerinin Dünya'da en önemli çevre sorunlarını hava kirliliği, ormanların tahribatı ve küresel ısınma olarak sıraladıklarını belirtmiştir. Şenyurt vd. (2011)'de yürüttükleri çalışmada, üniversite öğrencilerinin dünyanın en önemli çevresel sorunlarını hava kirliliği ve küresel ısınma olarak belirttiklerini, diğer bir çalışmada (Erol, 2005) ise “doğal kaynakların kullanımı” ilk sırada çevresel sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin, küresel çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları incelendiğinde; hava kirliliği ve orman tahribatının tüm bölümlerde en yüksek farkındalığa sahip çevre sorunları olarak öne çıktığı belirlenmiştir. Burada dikkat çeken konu ise önemli olduğu ifade edilen çevre sorununun küresel tehlike boyutunun değil, yaşanan bölgedeki günlük yaşamı etkilemesine göre öne çıktığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin çevre sorunlarına yaklaşımlarında küresel ve ulusal boyutta değil, yerel ölçekte davrandıklarını ve düşündüklerini ortaya koymaktadır. Çankırı il merkezinde iklim (kurak/yarı kurak) ve toprak özelliklerinin (tuzlu/jipsli) kötü olması nedeniyle ormanlık alanları azdır. Ayrıca şehir merkezinde yeşil alan yetersizliği ile özellikle kışın yaşanan hava kirliliği öğrencilerin bu çevre sorunlarına önem vermesine neden olabilmektedir. Oğuz vd. (2011) tarafından yapılan başka bir çalışmada da üniversite öğrencilerinin %90'ı Türkiye için en önemli çevre sorununu hava kirliliği olarak belirtmiş olması bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin çevreye duyarlılık konusunda bireysel önlem alma durumları incelendiğinde, %25'inin "*Konu hakkında bireysel olarak bir şey yapabileceğine inanmadığını*" ifade etmiş olması konuya ne kadar önem verildiğini gösteren önemli ve bir o kadar da çarpıcı bir bulgudur. Wong (2003)'te yürüttüğü araştırmada benzer bir sonuca ulaşmış ve üniversite öğrencilerinin bireysel olarak çevre koruma konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu; ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını kullanmama, çöpleri atarken sınıflandırma ve geri dönüşümlü ürün kullanma konularına da dikkat etmediklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgular, öğrencilerin çevresel farkındalık ve duyarlılıklarının istenen düzeyde olmadığını ve çevreye önem vermediklerini göstermektedir. Şenyurt vd. (2011) çalışmalarında da üniversite öğrencilerinin %50'sinin bireysel önem almadığını belirtilmiş olması bu çalışma bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin neredeyse tamamı (%84) toplumsal düzeyde çevre bilincinin geliştirilmesi için medyada çevre ile ilgili haberlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Yapılan başka bir çalışmada medyanın çevreye yönelik tutumu etkilemede önemli bir kaynak olduğunun belirtilmiş olması da bu araştırma bulgusunu desteklemektedir (Cüre ve Özden, 2008).

Sonuç ve Öneriler

Çevre sorunları, günümüzde küresel ölçekte en çok tartışılan ve çözüm bekleyen bir konu haline gelmiştir. Bireylerin bu konuya ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesi sorunların çözümünde önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu noktadan hareketle, bireylerde özellikle de gençlerde çevresel farkındalık yaratma ve çevreyi koruma bilinci oluşturma konuları akademik çalışmalarda da yerini almaya başlamıştır. Bu çalışmada, alanın gelişimine katkı sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik farkındalık ve duyarlılıkları ile tutum ve davranışlarını belirlemektir.

Çalışma sonucunda;

-Öğrencilerin büyük çoğunluğunun eğitim hayatlarında çevre içerikli yeterli eğitim almadığı,

-Çevreyi koruma konusunda bireysel olarak bir şey yapabileceklerine inanmadıkları ve çevreye yönelik bireysel önlem alanların oranının çok düşük olduğu,

-Öğrencilerden hiçbirisinin, herhangi bir çevre konusunda çalışan sivil toplum kuruluşuna üye olmadığı ve çevre koruma faaliyetlerine katılmadıkları belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre; öğrencilerin çevresel sorunlara ve önemine yönelik farkındalıkları geliştirilmelidir. Çevre sorunlarının önlenmesinde ve çözümünde bireylerin eğitilmesi ve çevreye yönelik olumlu tutum ve davranışlar geliştirilmesinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla çevre bilincinin oluşturulmasında ilkökul eğitim döneminden itibaren eğitim müfredatlarında konuya daha fazla yer verilmesi ve daha çok seçmeli ders olarak verilen çevre derslerinin zorunlu ders olarak verilmesi önerilebilir. Ayrıca, konuyla ilgili diğer kurumlar ve özellikle de medya ile işbirliği yapılmasının, toplumsal duyarlılığın artmasına ve çevre bilincinin oluşturulmasına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Aksayan, S., Bahar, Z., Bayık, A., Emiroğlu, O.N., Erefe, İ., Görak, G., Karataş, N., Kocaman, G., Kubilay, G., Seviğ, Ü. 2004. Hemşirelikte Araştırma İlke Süreç ve Yöntemleri, Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Derneği (HEMARGE) Ankara. <http://www.turkhemsirelerderneği.org.tr/menu/hemsirelik-yayınları/kitap/26-kitap.aspx>, Erişim Tarihi: 13.10.2013.

Algül, E. 2004. Çevre Sorununda Çağdaş Yaklaşım ve Stratejiler-1. Türkiye İçin Çevre Politikaları. <http://evrenselgercekler.blogcu.com/cevre-sorununda-cagdas-yaklasim-vestratejiler-1/1980208>, Erişim Tarihi: 19.08.2014.

Astalin, P.K. 2011. A Study of Environmental Awareness Among Higher Secondary Students and Some Educational Factors Affecting It. *Int J Multidiscip Res* 1(7): 90-101.

Barbas, T.A., Paraskevopoulos, S., Stamou, A.G. 2009. The effect of nature documentaries on students' environmental sensitivity: a case study, *Learning, Media and Technology*, 34(1): 61-69, DOI: 10.1080/17439880902759943.

Ceritli, İ. 1996. Çevre Sorunları Çevre İçin Eğitim ve Bir Araştırma Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Cüre, F., Özden, N. 2008. Öğretmenlerin Bilgi ve İletişim Teknolojileri (Bit) Uygulama Başarıları ve BİT'e Yönelik Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34: 41-53.

Çabuk, B., Karacaoğlu, C. 2003. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2): 189-198.

Erdal, H., Erdal, G., Yücel, M. 2013. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Bilinç Düzeyi Araştırması: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 4: 57-65.

Erol, G.H. 2005. Sınıf öğretmenliği ikinci sınıf öğrencilerinin çevre ve çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Denizli*.

Erol, G. H., Gezer, K. 2006. Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarına Çevreye ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *International Journal of Environmental and Science Education*, 1(1): 65 –77.

Gülgün, B., Önder, S., Aktaş, E., Ünal, A. F. 2008. Responses of university Students Related To Environmental Problems: A Case Study of Ege University (Izmir-Turkey). *J Int Environ Appl Sci* 3(4): 234–246.

Kavruk, S.B. 2002. Türkiye’de Çevre Duyarlılığının Artırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü ve Önemi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Oğuz, D., Çarkçı, I., Kavas, S. 2011. Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Çevre Bilinci. *SDÜ, Orman Fakültesi Dergisi*, 12: 34-39.

Okuroğlu, G. K. 2012. Hemşirelik Eğitiminin Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 14(3): 27-38.

Özden, M. 2008. Environmental Awareness and Attitudes of Student Teachers: An Empirical Research. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 17(1): 40-55.

Özden, S., Kılıç, H., Ünal, H.E., Birben, Ü. 2012. Orman Yangını İnsan İlişkisi, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, ISBN 978-9944-0048-7-9, <http://www.ormancilardernegi.org/icerik.ASP?ID=72>, Erişim Tarihi: 06.09.2016.

Özmen, D., Çetinkaya, A., Nehir, S. 2005. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4 (6): 330-344.

Selvam, V., Nazar, N.A. 2011. An Analysis of Environmental Awareness and Responsibilities Among University Students. *Int J Curr Res* 3(11):202–205.

Şenyurt, A., Temel, A. B., Özkahraman, Ş. 2011. Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi. *S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1): 8-14.

Tuncer, G., Ertepinar, H., Tekkaya, C., Sungur, S. 2005. Environmental Attitudes of Young People in Turkey: Effects Of School Type And Gender. *Environmental Education Research*, 11(2): 215-233.

Ullah, M.O., Hasan, A., Uddin, T. 2013. Environmental Awareness and Disaster Factors in Bangladesh. *J Appl Quant Methods* 8(4): 34-42.

Wong, K.K. 2003. The Environmental Awareness of University Students in Beijing, China. *Journal of Contemporary China* (2003), 12(36): 519-536.

Yazıcı, N. Babalık, A.A. 2016. Determination of Environmental Awareness of University Students: The Case of Süleyman Demirel University (SDU). *Environ Earth Sci*, 75(3): 1-8. DOI 10.1007/s12665-015-5032-0.